

Daphne Wiersema

d.v.wiersema@hva.nl

Loopbaanbegeleiding aan studiekiezers met ASS

Hogeschool van Amsterdam

Aanleiding en context

- Leergang Loopbaancoaching HvA
- Lectoraat Kansrijke Schoolloopbanen in een Diverse Stad

Programma

- De kaders:
 - Wat is ASS? ASS begrijpen.
 - Welke 'belemmeringen' geeft ASS voor loopbaanorientatie en -keuzes?
- De kansen:
 - Hoe kun je hier als begeleider mee omgaan?

Prevalentie ASS

- **ASS** is een ontwikkelingsstoornis die voorkomt bij ca. 1 % van de bevolking (international onderzoek).
- Er zijn in Nederland geen goede schattingen (in een onderzoek van CBS uit 2017 op basis van ouderrapportages zou ca. 7 % van de 10-12 jarigen ASS hebben).

Definitie ASS

- **A. Blijvende tekorten in de sociale communicatie en interactie, zoals blijkt uit:**
 1. tekorten in sociaal-emotionele wederkerigheid
 2. tekorten in het voor sociale omgang gebruikelijke non-verbale communicatieve gedrag
 3. tekorten in aangaan, onderhouden en begrijpen van relaties

Definitie ASS

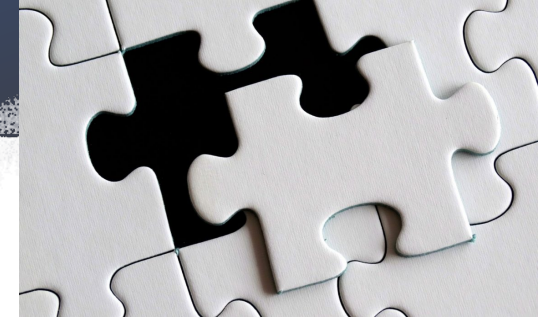
- **B. Beperkte zich herhalende gedrag patronen, beperkte interesses en activiteiten, zoals blijkt uit:**
 1. stereotype of repetitieve motorische bewegingen, gebruik van voorwerpen of spraak
 2. hardnekkig vasthouden aan hetzelfde, star gehecht aan routines of geritualiseerde gedrag patronen
 3. zeer beperkte, gefixeerde interesses die abnormaal intens of gefocust zijn
 4. over- of onderreageren op zintuiglijke prikkels of ongewone belangstelling voor zintuiglijke aspecten van de omgeving

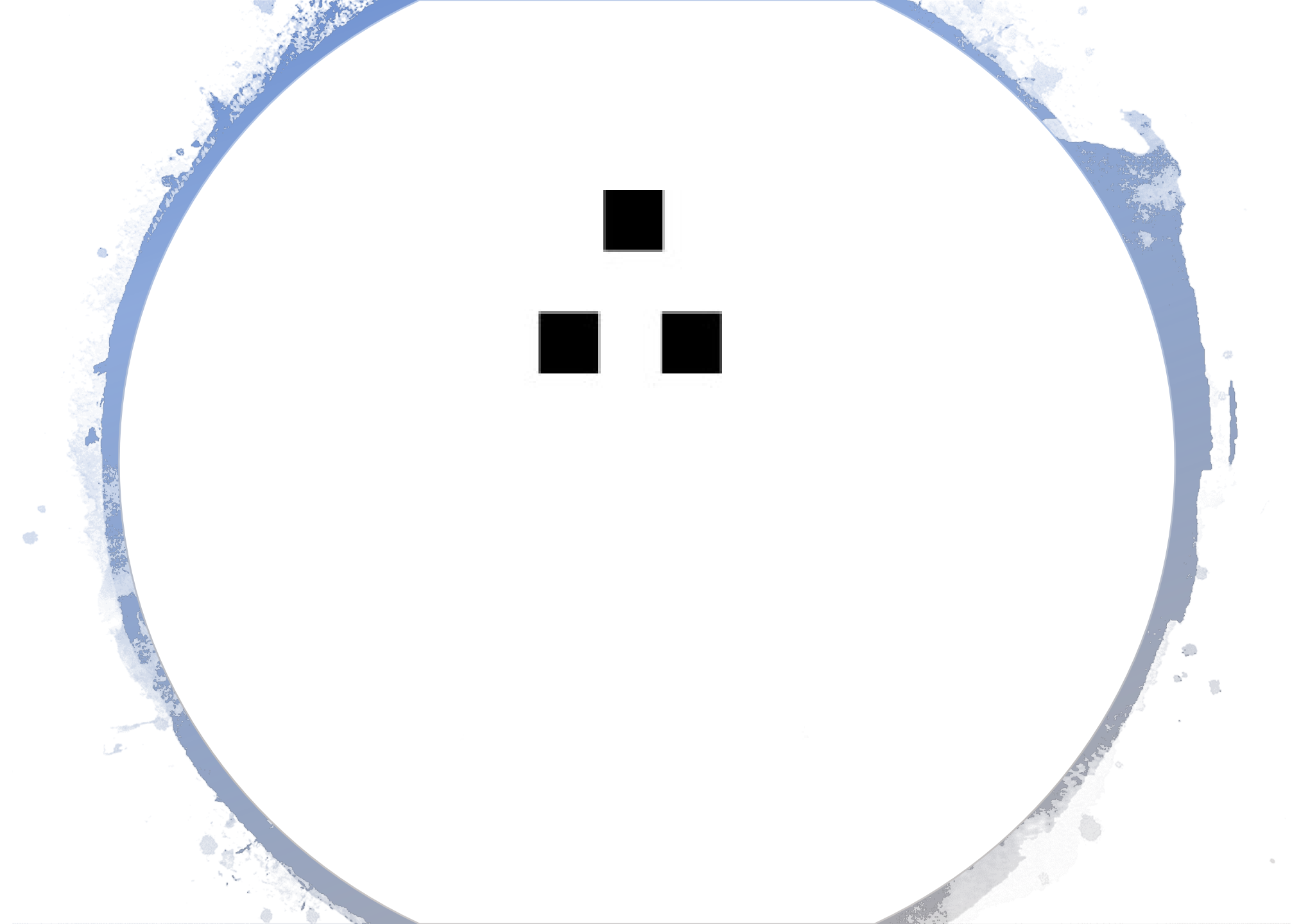
Ernst van de stoornis en het spectrum

- **Niveau 1: “ondersteuning vereist”.**
Zonder ondersteuning zijn tekorten in sociale communicatie merkbaar, leidt gebrek aan flexibiliteit tot problemen in verschillende levenssituaties en wordt onafhankelijk functioneren belemmerd door gebrekkige organisatie en planning.
 - **Niveau 2: “wezenlijke ondersteuning vereist”.**
De problemen zijn voor iedereen overduidelijk en zonder ondersteuning komt betrokkene in nood.
 - **Niveau 3: “zeer wezenlijke ondersteuning vereist”.**
Ernstige tekorten in verbale en non-verbale sociale communicatieve vaardigheden veroorzaken ernstige stoornissen in het functioneren: zeer beperkt aangaan van sociale interacties en minimale respons op door anderen uitgelokt contact. Hierbij moet men denken aan iemand met heel weinig begrijpelijke spraak.
-

Verklaringen voor de uitingsvormen van ASS

Verklaringen voor de uitingsvormen van ASS

- **Centrale Coherentie**
- Theory of Mind
- Executieve Functies

Verklaringen voor de uitingsvormen van ASS

- Centrale Coherentie
- **Theory of Mind**
- Executieve Functies

Verklaringen voor de uitingsvormen van ASS

- Centrale Coherentie
- Theory of Mind
- **Executieve Functies**

Verstoorde executieve functies kunnen zich zo uiten!

Niet weten hoe aan een taak te beginnen

Moeite met onthouden wat belangrijk is en wat niet

Niet weten wáár te beginnen

Niet kunnen focussen

Voorafgaand aan een taak niet kunnen bedenken welke logische stappen nodig zijn om te voeren

Niet kunnen bedenken hoe je de tijd het beste in kan delen voor een taak

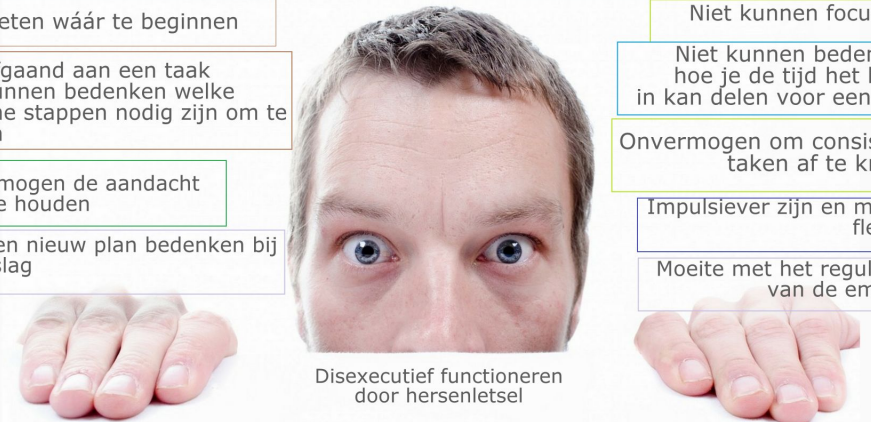
Onvermogen de aandacht erbij te houden

Onvermogen om consistent taken af te krijgen

Niet een nieuw plan bedenken bij tegenslag

Impulsiever zijn en minder flexibel

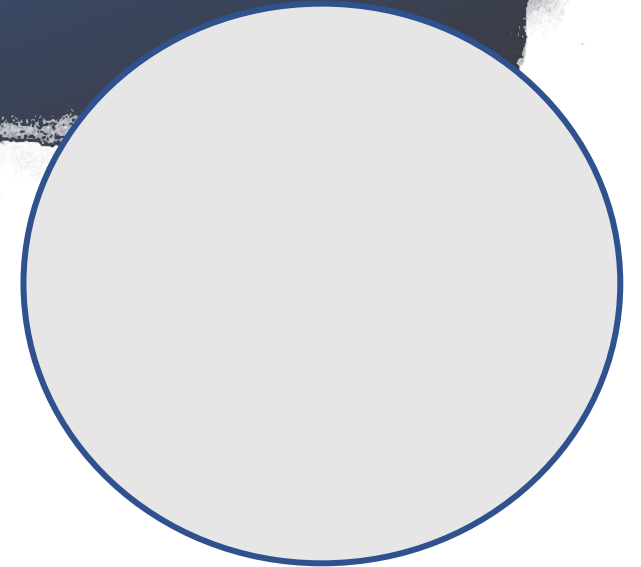
Moeite met het reguleren van de emoties

Disexecutief functioneren door hersenletsel

Loopbaancompetenties: vaardigheden

- Motievenreflectie – willen, wat ik wil, graag doe en belangrijk vindt
 - Kwaliteitenreflectie – kunnen, zoals ik ben
 - Werkexploratie – mogelijkheden en opties, wat past er bij mij?
 - Loopbaansturing – doelgericht actie ondernemen
 - Netwerken – netwerk bouwen, onderhouden & inzetten
1. Ga per competentie na welke belemmeringen er (kunnen) zijn voor leerlingen met ASS in hun loopbaanoriëntatie en keuzeprocess.
 2. Benoem per loopbaancompetentie hoe je hier in de begeleiding van deze leerlingen slim mee om kan gaan (wat zou kunnen werken voor deze groep?)

MOTIEVENREFLECTIE & KWALITEITENREFLECTIE

- Eigen kwaliteiten niet kunnen benoemen, negatief zelfbeeld
- 1 Studiekeuze/beroep voor ogen hebben en niet meer open willen kijken: rotsvast
- Soms gebrek aan inzicht in eigen uitdagingen en niet kunnen vertalen naar andere contexten
- Loopbaanwensen lijken niet goed aan te sluiten bij talenten: *welke behoefte ligt eraan ten grondslag?*
- Opeens switchen van interesse/keuze, onnavolgbaar
- Moeite met open, reflectievragen + moeite met begrijpen opdrachten LOB-werkboeken.

WERKEXPLORATIE

- Niet weten waar en hoe te beginnen (en daarom stagneren)
- Zeer grondige verwerking van informatie over studies/beroepenveld waardoor overzicht verloren gaat (*probeer als begeleider orientatie te sturen en filteren*)
- Beeld van beroep of studie gebaseerd op enkele details die sowieso niet representatief zijn voor het geheel, maar soms ook niet tot de belangrijkste elementen behoren van informatie.
- Exploratie gaat ook om uit je comfort zone gaan (stage, gesprek aanknopen, etc.) en dat wordt soms vermeden.

NETWERK(EN)

- Niet beschikken over een netwerk
- Niet beschikken over de vaardigheden om een gesprek aan te knopen, een mail op te stellen etc. (voorbereiden).
- De stap naar buiten toe is erg groot en zorgt voor vermijding (*haal netwerk de school in*)

LOOPBAANSTURING

- Moeite om te begrijpen hoe de verschillende activiteiten van loopbaanorientatie zich tot elkaar verhouden (bv. Werkexploratie, motievenreflectie etc.) en moeite om verschillende bronnen informatie met elkaar te verbinden.
- Moeite met bijstellen van het gekozen pad (Plan B ontbreekt en niet flexibel)
- Moeite om orientatie in kleine stappen op te breken.
- Risico op stranden (korte lijn houden)

Gespreksvaardigheden (1)

- Communicatie
 - Helder en concreet (vermijd spreekwoorden, en symbolische taal)
 - Stel gesloten vragen en doseer inzichtsvragen
 - Doorvragen om helder te krijgen
 - Vermijd overspoelen met informatie (bv. meerdere vragen in 1 'zin', lange monologen)
 - Neem de tijd, geen haast – maar wees bescheiden in wat je in 1 gesprek wil bereiken
 - Doelen expliciet maken (gespreksdoelen)

Gespreksvaardigheden (2)

- Afspraken
 - Maak een planning (ook voor het gesprek zelf)
 - Stuur afspraken na / feedback: tijd om rustig na te lezen
 - Hoofd- en bijzaken benoemen: wat is het belangrijkste van dit gesprek? (Laten) samenvatten.
 - Ga na of je boodschap is overgekomen + check of opdracht is gemaakt (blijf in contact)
 - Evt. laat een student de afspraak opnemen
 - Geef tijd om na te denken: 5-10 seconden is heel normaal
 - Zorg dat je leerling goed arriveert: hoe zit je erbij? Gordijnen dicht/open, deur etc.

Ten slotte...

- Elke leerling is uniek, en elke leerling met ASS is ook uniek. Goede loopbaansturing vraagt om het (voortdurend) zoeken naar een goede aansluiting. Deze handreiking kan hierin ondersteunen, maar is geen handleiding met een kant-en-klaar stappenplan.

Ten slotte...

- Studiebegeleiding ASS UvA:
<https://student.uva.nl/content/az/functiebeperving/ass/autisme-spectrum-stoornis-ass.html>
- Studiebegeleiding ASS HvA: contact opnemen met Decaan/ Studentenzaken
- Leergang Loopbaancoaching HvA: <https://www.hva.nl/cursus/fmr/leergang-loopbaancoaching/leergang-loopbaancoaching.html>
- Handreiking Loopbaanbegeleiding ASS:
https://www.hva.nl/binaries/content/assets/faculteiten/fmr/communicatie/a4-brochure-handreiking-loopbaanbegeleiding-voor-leerlingen-met-ass_def.pdf?1617278638737